

Grzegorz Rybicki

Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich w województwie lubelskim w latach 2007-2013 w świetle dokumentów strategicznych

---

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio H, Oeconomia 44/1, 137-148

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GRZEGORZ RYBICKI

*Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich w województwie lubelskim
w latach 2007–2013 w świetle dokumentów strategicznych*

The support of development of rural areas in the Lublin province in the years
2007–2013 in the light of strategic documents

Abstrakt: Artykuł prezentuje problemy wsparcia rozwoju obszarów wiejskich w województwie lubelskim w latach 2007–2013. Ukazana została charakterystyka tych obszarów. Przedstawiono analizę SWOT obszarów wiejskich Lubelszczyzny. Zasadnicze kwestie oparto na dwóch dokumentach: Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich w latach 2007–2013 oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego w latach 2006–2020. Oba te dokumenty wskazują na cele związane z rozwojem obszarów wiejskich oraz opisują działania i środki, które pomogą te cele zrealizować. Z uwagi na wykorzystanie źródeł wtórnych artykuł ma charakter przeglądowy.

WPROWADZENIE

Introduction

Obszary wiejskie są znacznie zróżnicowane pod względem ekonomicznym, społecznym i strukturalnym w zależności od regionu kraju. Perspektywy rozwoju obszarów wiejskich w poszczególnych województwach kraju zależą w dużej mierze od stanu i rodzaju gospodarki na obszarach wiejskich, zasięgu oddziaływania największych ośrodków miejskich oraz powiązań w relacji „miasto–wieś”¹.

Proces rozwoju obszarów wiejskich jest wypadkową wielu czynników, w szczególności czynników związanych z ludnością i dziedzictwem kulturowym, przedsiębiorczością i atrakcyjnością inwestycyjną, zasobami naturalnymi i środowiskiem, rolnictwem i gospodarką żywnościową, szansami edukacyjnymi, jakością i dostępnością usług publicznych, dostępnością centrów rozwoju i głównych szlaków komunikacyjnych oraz dostępnością informacji i technik nowoczesnego komunikowania się. Jednym z podstawowych wyzwań dla spójności

---

¹ *Kierunki rozwoju obszarów wiejskich*, MRiRW, Warszawa 2010, s. 30.

terytorialnej Polski jest ograniczenie dysproporcji pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi.

CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW WIEJSKICH W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM

Profile of rural areas in the Lublin province

W Polsce obszary wiejskie definiowane są jako tereny położone poza granicami administracyjnymi miast, co oznacza, że są to gminy wiejskie lub części gmin miejsko-wiejskich. Wydzielenie części gmin miejsko-wiejskich, tj. miasta i obszaru miejskiego, które posiadają odrębne identyfikatory terytorialne, pozwala na prowadzenie i prezentację danych statystycznych w podziale na miasto i wieś. Definicja obszarów wiejskich, w uzasadnionych przypadkach, może być poszerzona o niewielkie ośrodki miejskie, ściśle powiązane funkcjonalnie z obszarami wiejskimi.

Obszary wiejskie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich obejmują miejscowości znajdujące się w granicach administracyjnych:

- 1) gmin wiejskich,
- 2) gmin miejsko-wiejskich, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców,
- 3) gmin miejskich, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców.

Według takiego podziału obszary wiejskie są bardzo zróżnicowane pod względem liczby mieszkańców:

- 15% liczy mniej niż 100 mieszkańców,
- 66% od 100 do 500 mieszkańców,
- 13% od 500 do 1000 mieszkańców,
- 6% powyżej 1000 mieszkańców.

Udział ludności wiejskiej jest zróżnicowany racjonalnie: od 21,4%, w woj. śląskim, do 59,6%, w woj. podkarpackim.

Obszary wiejskie charakteryzują się rozproszoną siecią osadniczą. Znajduje się na nich ok. 53 tys. miejscowości wiejskich, w tym 42,8 tys. wsi oraz 10,2 tys. kolonii i osad. Przeciętna wielkość pod względem ludności wynosi 277 mieszkańców przypadających na 1 miejscowość wiejską, przy czym w wielu miejscowościach liczba ta nie przekracza 100 osób. Warunki te nie sprzyjają utrzymywaniu się w nich żywotności społecznej. Duża liczba małych miejscowości charakteryzujących się często rozproszoną zabudową skutkuje znaczącym wzrostem kosztów budowy oraz eksploatacji infrastruktury technicznej, dostępności usług publicznych. Największe rozproszenie wiejskiej sieci osadniczej, poniżej 120 miejscowości na 1000 km², występuje w regionie północno-wschodnim i południowo-wschodnim. Natomiast największe zagęszczenie występuje w Polsce centralnej – ponad 225 miejscowości na 1000 km².

Obszary wiejskie są nierozzerwalnie związane z rolniczym użytkowaniem gruntów, a tym samym – prowadzeniem działalności rolniczej. Użytki rolne stanowią ponad 50% powierzchni ogólnej kraju, a ich powierzchnia całkowita od 2004 r. podlegała nieznacznym wahaniom. Liczba pracujących w rolnictwie wg GUS wyniosła w 2008 r. 2080,7 tys. osób, co stanowi 14,8% ogółu pracujących.

Na tle danych dotyczących całego kraju sytuacja obszarów wiejskich woj. lubelskiego prezentuje się następująco. Region podzielony jest na 20 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu, 213 gmin, w tym 20 gmin miejskich, 172 gminy wiejskie oraz 21 gmin miejsko-wiejskich. Jedną ze słabych stron rozwoju regionalnego i lokalnego województwa jest najrzadsza sieć miast. Lubelskie należy do najsłabiej zaludnionych regionów kraju. Ponad połowa ludności (53,4%) mieszka na wsi. Obszary wiejskie zajmują 96,1% powierzchni regionu, a rolnictwo stanowi jeden z najważniejszych działów gospodarki. Świadczą o tym duże zasoby ziemi (57,1% ogólnej powierzchni to użytki rolne), wysoki udział ludności zatrudnionej w rolnictwie (ok. 35%) oraz znacząca produkcja rolnicza w skali kraju. Wysoka pozycja rolnictwa w województwie jest wynikiem wielu uwarunkowań tworzących szansę dalszego rozwoju. Zalicza się do nich ukształtowanie powierzchni, korzystne warunki klimatyczne i glebowe. Średni wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla województwa wynosi 73,5 punkta (wg IUNG w Puławach) i jest wyższy o 6,9 punkta od krajowego. Jednym z podstawowych ograniczeń rozwojowych obszarów wiejskich jest nadmierne zatrudnienie w rolnictwie, hamujące poprawę struktury obszarowej gospodarstw, która w województwie jest wyjątkowo niekorzystna. Przeważają gospodarstwa małe (1–5 ha), stanowiące ponad 54% ogólnej liczby gospodarstw. Niska efektywność gospodarowania oraz niewielki postęp technologiczny przekładają się na niskie dochody rolnicze i niepełne wykorzystanie potencjału produkcyjnego².

Obszary wiejskie są gorzej wyposażone w podstawową infrastrukturę techniczną.

Cechą obszarów wiejskich, zwłaszcza w północno-wschodniej części regionu, jest duża skala ubóstwa. W sferze ubóstwa relatywnego żyje aż 50% rodzin zamieszkujących na wsi i jest to odsetek dużo wyższy niż średnia krajowa.

OBSZARY WIEJSKIE LUBELSZCZYZNY W ŚWIETLE STRATEGII ROZWOJU

The rural areas in Lublin province in the light of the strategy of development

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020 jest podstawowym dokumentem, który wyznacza perspektywę rozwoju regionu. Obejmuje takie działania, które będą współfinansowane ze środków krajowych i funduszy

² *Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007–2013*, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2006, s. 4–14.

strukturalnych w okresie prognozowania 2007–2013. Przyjęty horyzont czasowy strategii oraz jej główne założenia nawiązują bezpośrednio do zasad polityki regionalnej państwa i polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Nadrzędnym celem Strategii jest osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju Lubelszczyzny, opartego na zwiększeniu szeroko rozumianej konkurencyjności województwa oraz na optymalnym wykorzystaniu jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych.

Osiągnięcie celu nadrzędnego będzie możliwe przez realizację wielu celów pośrednich. Dwa z nich w sposób szczególny dotyczą rozwoju obszarów wiejskich. Opierają się one na przedstawionej w tab. 1 analizie SWOT.

Pierwszy cel pośredni: Rozwój i podnoszenie konkurencyjności regionalnego agrobiznesu³.

Województwo lubelskie charakteryzuje się najwyższymi w kraju wskaźnikami udziału produkcji rolnej w stosunku do innych sektorów gospodarki. Jest to sektor mało efektywny, który obecnie daje zatrudnienie dla ponad 38% pracujących i wytwarza tylko ok. 5% wartości dodanej brutto. Jednocześnie uwarunkowania naturalne powodują, iż na Lubelszczyźnie występują sprzyjające warunki do produkcji rolnej.

Słabe wykorzystanie potencjału rolnictwa spowodowane jest między innymi znacznym niedorozwojem sektora przetwórstwa spożywczego, w efekcie region jest producentem produktów rolnych o niskiej wartości dodanej i niskim stopniu przetworzenia.

Zakładane są działania ukierunkowane na:

- poprawę efektywności gospodarstw rolnych, w tym: modernizacja sprzętu i budynków, poprawa jakości produkcji, dywersyfikacja działalności rolniczej, m.in. w kierunku ogrodnictwa, działalności rybackiej i leśnej, uprawy roślin energetycznych;
- wzmocnienie otoczenia instytucjonalnego sektora rolnego, w tym: rozwój systemu informacji rynkowych i specjalistycznego doradztwa, organizacja regionalnego rynku rolnego, wspieranie integracji poziomej i pionowej w rolnictwie;
- poprawę przetwórstwa artykułów rolnych w regionie, w tym: poprawa jakościowa (standaryzacja) bazy surowcowej, kompleksowe wsparcie sektora przetwórstwa rolno-spożywczego w obrębie cyklu tworzenia wartości dodanej: produkcja – przetwórstwo – sprzedaż wyrobów wysoko przetworzonych;
- zwiększenie konkurencyjności technologicznej przemysłu spożywczego w priorytetowych dla regionu branżach, w tym: poprawa i rozwój systemów zarządzania jakością i bezpieczeństwem żywności, wprowadzenie nowych technologii i technik produkcji;

---

³ *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006–2020*, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin 2009, s. 43–44.

– poprawa marketingu regionalnych artykułów spożywczych, w tym: rynkowe uwarunkowanie produkcji i wykorzystanie pojawiających się nisz rynkowych, wsparcie dla wykreowania regionalnej marki produktu rolniczego, przetworzenie nowych i rozwój istniejących kanałów dystrybucyjnych, wspieranie eksportu artykułów rolno-spożywczych.

Tab. 1. Analiza SWOT obszarów wiejskich woj. lubelskiego
The analysis of rural areas in the Lublin province

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – jakość środowiska przyrodniczego (mały stopień antropogenicznego przekształcenia środowiska, zachowany względnie naturalny charakter głównych rzek, stosunkowo dobry stan lasów), – bioróżnorodność środowiska naturalnego w regionie, – rozwinięty sektor przetwórstwa rolno-spożywczego (reprezentowany przez niemal wszystkie branże), – stosunkowo dobrze rozwinięty sektor agroturystyczny, – poprawiająca się struktura obszarowa gospodarstw, – rozwój gospodarstw ekologicznych, – bliskość rynku zbytu na towary produkcji rolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> – wysokie bezrobocie strukturalne, – niekorzystna struktura wiekowa mieszkańców wsi, – słabo rozwinięta infrastruktura, – niska konkurencyjność sektora rolnego, – rozdrobnienie struktury obszarowej, – niski stopień wyposażenia rolnictwa w nowoczesne środki techniczne, – niska wydajność pracy w rolnictwie, – niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej, – niewielka liczba liderów lokalnych, – słaby stan techniczny infrastruktury przeciwpowodziowej, – słabe wyposażenie obszarów atrakcyjnych turystycznie w infrastrukturę turystyczną, – monofunkcyjność gospodarstwa wsi i brak dostępu do pozarolniczych miejsc pracy, – niska skłonność do rozwoju przedsiębiorczości.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – uzyskanie środków z funduszy UE, – rozwój społeczeństwa obywatelskiego na wsi, – rozwój turystyki i agroturystyki, – rozwój rolnictwa ekologicznego, – potencjał produkcyjny gospodarstw rolnych umożliwiający rozwój praktycznie wszystkich kierunków upraw i hodowli, – specjalizacja regionu w niszowych sektorach produkcji i usług, – rozwój infrastruktury związanej z obsługą ruchu granicznego, – wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych regionu, – rozwój odnawialnych źródeł energii (szczególnie z biomasy), – wzrost sprawności organizacyjnej samorządów. 	<ul style="list-style-type: none"> – niekorzystne trendy demograficzne, – przedłużające się procesy restrukturyzacji regionalnej, – trudności w zagospodarowaniu dużych zasobów siły roboczej uwolnionych w wyniku restrukturyzacji sektora rolnego, – utrzymujący się niski poziom wykształcenia ludności wiejskiej, – pogarszanie się warunków edukacyjnych na terenach wiejskich, – utrzymująca się niska atrakcyjność inwestycyjna regionu, – wzrost zagrożeń środowiska naturalnego, – postępujące zagrożenie dla bogatej w regionie różnorodności biologicznej, – postępujące ubożenie mieszkańców wsi.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2006–2020, Zarząd Województwa Lubelskiego 2009, s. 8–18.

Drugi cel pośredni: Poprawa jakości życia mieszkańców wsi oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich⁴.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich stanowi ważny element budowania trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa i osiągania jego spójności terytorialnej. Sytuacja obszarów wiejskich jest bardzo złożona. Z analizy SWOT wynika, że wiele związanych z nimi elementów stanowi słabą stronę województwa, wzrasta liczba zagrożeń w sferze społecznej, gospodarczej i ekologicznej. Jednocześnie potencjał rolniczy stanowi mocną stronę regionu, a na obszarach wiejskich skupiają się szanse wielokierunkowego rozwoju, zwłaszcza związanego z możliwościami eksportowymi i turystyką, otwarciem na rynki europejskie i kraje Europy Wschodniej.

Obszary wiejskie zajmują ok. 95% powierzchni województwa. Wysoka jakość przestrzeni produkcyjnej, a jednocześnie zróżnicowane i atrakcyjne środowisko przyrodnicze stwarzają podstawę dla rozwoju wielofunkcyjnego, który należy kształtować w sposób racjonalny, oszczędnie gospodarując przestrzenią, chroniąc środowisko i tereny otwarte.

Cel drugi obejmuje działania wspierające procesy przekształceń obszarów wiejskich, poprawę jakości środowiska i warunków życia oraz zdynamizowanie gospodarki. Rozwój obszarów wiejskich w dużym stopniu jest uzależniony od doinwestowania infrastruktury, poprawy ich dostępności i sprawności obsługi oraz bardziej racjonalnego kształtowania osadnictwa. Wieś powinna stać się bardziej atrakcyjnym miejscem zamieszkania m.in. przez rozwój usług, szerszą partycypację w postępie technicznym i cywilizacyjnym, przywrócenie jej rangi w życiu społecznym, ochronę dziedzictwa kulturowego, tradycji miejsca i kultury ludowej.

Kierunki działań w ramach celu, planowane do osiągnięcia do roku 2015, są następujące:

- poprawa cywilizacyjnych warunków życia i funkcjonowania obszarów wiejskich i mniejszych miast, w tym: poprawa wyposażenia w odpowiednią infrastrukturę sanitarno-ciepłowniczą, gazową, wdrożenie zintegrowanej gospodarki odpadami, wsparcie rozwoju transportu zbiorowego na terenach wiejskich, rewitalizacja zabytków i promocja kulturowa małych miasteczek;

- wsparcie procesu rozwoju społeczności wiejskich przez rozwój edukacji i kultury na wsi oraz wspieranie aktywności społeczności lokalnych, w tym: poprawa stanu usług i wyposażenia w infrastrukturę dydaktyczno-informatyczną, rozwój infrastruktury kulturalnej, ochrona i wspieranie ludowego dziedzictwa kulturowego, upowszechnienie ustawicznej edukacji teleinformatycznej, zwłaszcza w obszarach edukacji ekologicznej i przedsiębiorczości, wspieranie powstawania i funkcjonowania partnerstw i lokalnych grup działań;

- poprawa atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich przez ochronę i wykorzystanie walorów kulturowych i przyrodniczo-krajobrazowych, w tym: ochro-

⁴ *Strategia Rozwoju...*, s. 63–64.

na krajobrazu naturalnego i kulturowego, zwłaszcza regionu Roztocza, Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego (Polesia), dolin Bugu, Wieprza i Wisły – obszarów o najwyższej atrakcyjności turystycznej, wsparcie proekologiczne inwestycji, rozwój rolnictwa ekologicznego, agroturystyki i turystyki rekreacyjno-zdrowotnej, wsparcie rozwoju bazy turystycznej i rekreacyjnej, np. hotele, motele, pensjonaty, punkty gastronomiczne, szlaki turystyczno-edukacyjne, ścieżki rowerowe i trasy narciarskie, zagospodarowanie naturalnych akwenów, promocja turystyczna.

– rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, w tym: wsparcie powstawania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich, ułatwianie dostępu do kapitału i doradztwa, zapewnienie odpowiednich warunków administracyjnych i infrastruktury technicznej do rozwoju przedsiębiorczości, dywersyfikacja gospodarstw rolnych w kierunku działalności pozarolniczej przez wsparcie finansowe dla rolników odchodzących z produkcji rolniczej, rozwój usług internetowych;

– wzmocnienie powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi, w tym: poprawa systemu komunikacyjnego miasto–wieś, rozwój turystyki weekendowej i podmiejskiej, wspieranie specjalistycznych gospodarstw i przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych ukierunkowanych na miejski rynek zbytu, wsparcie dla systemu usług komplementarnych.

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH W RAMACH PROW 2007–2013

The development of rural areas within the PROW 2007–2013

W okresie 2007–2013 przy realizacji działań służących rozwojowi obszarów wiejskich mogą być wykorzystane środki finansowe pochodzące z następujących programów:

- 1) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- 2) Regionalne Programy Operacyjne (PRO), finansowane ze środków EFRR,
- 3) Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PORPW), finansowany ze środków EFRR,
- 4) Program Operacyjny Kapitał Ludzki (POKL), współfinansowany z EFS.

W niniejszym opracowaniu przybliżony zostanie PROW 2007–2013, który w całości przeznaczony jest na wsparcie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Część działań podejmowanych w tym programie jest kontynuacją działań poprzednich w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego i PROW na lata 2004–2006.

Obecnie realizowany program zakłada wzmocnienie sektora rolno-spożywczego, z jednoczesnym zapewnieniem instrumentów na rzecz różnicowania działalności gospodarczej w kierunku pozyskiwania i stwarzania alternatywnych

źródeł dochodów mieszkańców wsi. Przyczyni się do polepszenia jakości życia na obszarach wiejskich przez rozwinięcie sektora podstawowych usług na rzecz ludności oraz będzie stanowić alternatywę dla obecnie dominującej roli obszarów wiejskich, jaką jest produkcja żywności.

Równie ważnym aspektem obszarów wiejskich, poza funkcjami ekonomicznymi i dobrymi warunkami dla rozwoju społecznego, jest ich rola w zachowaniu i odtwarzaniu walorów krajobrazowych oraz zasobów przyrody.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013 wyróżnia cztery osie priorytetowe⁵.

Oś pierwsza: Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego. W jej ramach realizowanych jest 16 instrumentów zawartych w 4 grupach dotyczących:

- a) środków, których celem jest upowszechnienie wiedzy i poprawa potencjału ludzkiego przez:
  - kształcenie zawodowe i działania informacyjne,
  - podejmowanie działalności przez młodych rolników,
  - wcześniejsze emerytury dla rolników,
  - korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów,
  - tworzenie usług z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym, zastępstwa i usług doradczych;
- b) środków mających na celu restrukturyzację i rozwój kapitału rzeczowego oraz wspieranie innowacji przez:
  - modernizację gospodarstw rolnych,
  - podwyższenie wartości gospodarczej lasów,
  - zwiększenie wartości dodanej produktów rolnych i leśnych,
  - współpracę na rzecz rozwoju nowych produktów, procesów i technologii w sektorze rolnym i żywnościowym,
  - ulepszenie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa,
  - przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych;
- c) środków, których celem jest poprawa jakości produkcji i produktów rolnych przez:
  - pomoc rolnikom w dostosowaniu się do norm opartych na prawodawstwie unijnym,
  - wspieranie rolników biorących udział w systemach jakości żywności,
  - wspieranie grup producentów w działalności informacyjnej oraz promocyjnej;

---

⁵ B. Wieliczko, *Polityka Unii Europejskiej wobec obszarów wiejskich*, „Studia i Monografie”, nr 134, IERIEZ, Warszawa 2006, s. 54–56.

- d) środków przejściowych dotyczących:
- wspierania gospodarstw niskotowarowych w fazie restrukturyzacji,
  - wspierania procesu tworzenia grup producentów.

Oś druga: Poprawa środowiska naturalnego i terenów wiejskich. Obejmuje ona dwie grupy środków:

- a) ukierunkowane na zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych przez:
- płatności z tytułu naturalnych utrudnień dla rolników,
  - płatności dla obszarów Natura 2000,
  - płatności rolno-środowiskowe,
  - płatności z tytułu dobrostanu zwierząt,
  - wsparcie na rzecz inwestycji nieproduktywnych;
- b) skierowane na zrównoważone użytkowanie gruntów leśnych przez:
- pierwsze zalesianie gruntów rolnych,
  - płatności leśno-środowiskowe,
  - przywracanie potencjału leśnego.

Oś trzecia: Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej. Realizm tej osi, która koncentruje się na aspektach społecznych, opiera się na następujących instrumentach:

- a) środki w celu różnicowania gospodarki wiejskiej, obejmujące:
- różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
  - wspieranie tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw,
  - zachęcanie do prowadzenia działalności związanej z turystyką;
- b) środki na rzecz poprawy jakości życia na obszarach wiejskich, obejmujące:
- podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej,
  - ochronę i rozwój wsi,
  - zachowanie i poprawę stanu dziedzictwa wsi;
- c) środki na rzecz szkolenia i informowania przeznaczone dla podmiotów gospodarczych działających w dziedzinach objętych osią 3;
- d) środki na rzecz nabywania umiejętności i aktywacji w celu przygotowania i wdrożenia lokalnej strategii.

Oś czwarta: Wdrażanie podejścia programu Leader do głównych programów wsi. Opiera się ona na doświadczeniach tego programu. Jej włączenie pozwoli uwzględnić, dotąd niestosowane w głównych programach wsparcia wsi, innowacyjne sposoby administrowania i zarządzania, cechujące się lokalnym i oddolnym podejściem do rozwoju obszarów wiejskich.

Kwoty przewidziane na realizację programu przedstawione są w tab. 2.

Podstawę realizacji działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 stanowi Krajowy Plan Strategiczny. Został on przygotowany zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1698/82005 z 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, przy uwzględnieniu wytycz-

nych wspólnoty. Na podstawie analizy sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej dokument ten określa priorytety i kierunki rozwoju obszarów wiejskich w Polsce.

Zgodnie z zaproponowanym przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podziałem do woj. lubelskiego trafi 479,9 mln euro z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Środki te będą uzupełnione wkładem krajowym w wysokości 156,3 mln euro. Ocena wykorzystania wszystkich środków będzie możliwa dopiero po zakończeniu realizacji programu. Warto podkreślić, że uruchamianie działań odbywa się sukcesywnie, co uniemożliwia bieżącą ocenę. Z dotychczasowej obserwacji wynika, że skala zainteresowania poszczególnymi działaniami jest bardzo zróżnicowana.

WNIOSKI

Conclusions

Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich powinno uwzględniać specyfikę i zróżnicowanie każdego regionu i podregionu. Województwo lubelskie należy do tych województw, gdzie wsparcie rozwoju wsi powinno być szczególnie wyraźne. Należy wykorzystać atuty tego województwa oraz mieć świadomość licznych barier ograniczających rozwój. Cele, jakie zakłada Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego, oraz działania, jakie są przewidziane w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich, dają szansę na rozwój. Obszary wiejskie powinny stać się atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej.

SUMMARY

The article presents problems of rural areas development in the Lublin province in the years 2007–2013. The profile of these areas has been showed. It contains strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT analysis). Its principal issues were based on two documents: the Programme of Rural Development 2007–2013 and the Strategy of Development of the Lublin Province.

Tab. 2. Działania i kwoty przewidziane na ich realizację w latach 2007–2013
Activities and sums of money and provided for their realization in the years 2007–2013

Nazwa działania/oś	Polska (tys. euro)	UE (tys. euro)	Suma (tys. euro)	Stawka udziału EFRROW (%)
Oś I				
Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie	10000	30000	40000	75
Ułatwienie startu młodym rolnikom	105000	315000	420000	
Renty strukturalne – limit PROW 2007–2013	176900	530700	707600	
Limit zobowiązań PROW 2004–2006	370000	1110000	1 480000	
Korzystanie z usług doradczych rolników i właścicieli lasów	87500	262500	350000	
Modernizacja gospodarstw rolnych	444983	1334949	1779932	
Zwiększenie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej	275000	825000	110000	
Scalanie gruntów (schemat 1)	40000	120000	160000	
Gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi (schemat 2)	110000000	330000	440000	
Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności	25000	75000	100000	
Działania informacyjne i promocyjne	7500	22500	30000	
Zobowiązania z okresu 2004–2006 dla działania „Wspieranie gospodarstw niskotowarowych”	110000	330000	440000	
Grupy producentów rolnych – limit PROW 2007–2013	32500	97500	130000	
Limit zobowiązań PROW 2004–2006	2500	7500	10000	
Razem oś I	1796883	5390649	7187532	
Oś II				
Nazwa działania/oś	Polska (tys. euro)	UE (tys. euro)	Suma (tys. euro)	Stawka udziału EFRROW (%)
Wspieranie gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania ONW – limit PROW 2007–2013	489750	1959000	2448750	80
Program rolno-środowiskowy (płatności rolno-środowiskowe) – limit PROW 2007–2013	290000	1160000	1450000	
Limit zobowiązań PROW 2004–2006	170750	683000	853750	
Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne – limit PROW 2007–2013	93940	375750	469700	
Limit zobowiązań PROW 2004–2006	36760	147041	183801,5	
Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych	28000	112000	140000	
Razem oś II	1109200	4436801	5546001,5	

Ciąg dalszy tab. 2

Nazwa działania/oś	Polska (tys. euro)	UE (tys. euro)	Suma (tys. euro)	Stawka udziału EFRROW (%)
Oś III				
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	86395	259185	345580	75
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	255897	767688	1023584	
Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	367860	11035802	1471440	
Odnowa i rozwój wsi	147395	442185	589580	
Razem oś III	857546	2572638	3430184	
Oś IV				
Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju	124100	496400	620500	80
Wdrażanie projektów współpracy	3000	12000	15000	
Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja	30400	121600	152000	
Razem oś IV	157600	630000	787500	
Razem oś I, II, III, IV	3921129	13030088	16951217	
Pomoc techniczna	66650	199950	266600	75
Razem PROW 2007–2013	3987779	132230038	17217817	76,84

Źródło: M. Podstawka, *Program rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie 2007–2013*, Roczniki Naukowe Seria, t. XI, z. 4, Warszawa–Poznań–Olsztyn 2009, s. 258.